

УДК 621.001.76

© Коновал Ю.В.*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті розглянуті сучасний стан інноваційного розвитку машинобудівних підприємств, у тому числі структура фінансування інноваційної діяльності, частка підприємств, що впроваджували інновації, обсяг реалізованої промислової продукції та ін. Були виявлені тенденції і перспективи інноваційного розвитку машинобудівних підприємств.

Ключові слова: машинобудівні підприємства, сучасний стан, фінансування, реалізація, конкурентоспроможність, інноваційна активність.

Коновал Ю.В. Инновационное развитие машиностроительных предприятий: современное состояние, тенденции и перспективы развития. В статье рассмотрены современное состояние инновационного развития машиностроительных предприятий, в том числе структура финансирования инновационной деятельности, доля предприятий, которые внедрили инновации, объем реализованной промышленной продукции и др. Были выявлены тенденции и перспективы инновационного развития машиностроительных предприятий.

Ключевые слова: машиностроительные предприятия, современное состояние, финансирование, реализация, конкурентоспособность, инновационная активность.

J.V. Konoval. Innovative development of the machine-building enterprises: current state, trends and prospects of development. The article discusses the current state of development of innovative machine-building enterprises, including the structure of the financing of innovation, the share of enterprises that introduced innovations, the volume of sales of industrial products, etc. Identified were the trends and prospects of innovative development of the machine-building enterprises.

Keywords: machine-building enterprises, current state, financing, realization, competitiveness, innovative activity.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день дослідження сучасного стану машинобудівної галузі є актуальним, так як машинобудування являє собою важливою ланкою економіки та суспільства країни. Від розвитку машинобудівної галузі залежить розвиток інших галузей промисловості, тому що кінцевим продуктом виробництва машинобудування забезпечуються як підприємства так і населення. Тому важливо забезпечити високим рівнем тих необхідних умов які вимагають для нормального і конкурентного функціонування машинобудівних підприємств. В умовах кризи спостерігається спад виробництва, низький рівень впровадження інновацій, незацікавленість як з боку держави так з боку інвесторів, нерозвиненість інфраструктури, малий обсяг програм підтримки машинобудівних підприємств в впровадженні інновацій, якість вітчизняної продукції не виправдовує сподівання, тому низький попит з боку споживачів, застаріле

* асистент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

обладнання, яке рідко оновлюється через найвищі ціни на зарубіжні основні засоби та комплектуюче, низький рівень ініціативності на впровадження інновацій через браку коштів та недосконалий механізм вигідного кредитування для машинобудівних підприємств [1, с. 47]. Отже, ці всі проблеми в значній мірі впливають на сучасний стан та їх подальші перспективи розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний стан діяльності машинобудівних підприємств України оцінювали у своїх працях такі вітчизняні вчені-економісти та науковці, як: О.І. Амоша, Я. Гукова, В.А. Верба, О. Дмитрашко, В. Іванишин, С.М. Ілляшенко, В. Кім, Л.І. Федулова, В.М. Гриньова, Н.П. Карачина, В.І. Захарченко, А.П. Колесніков та інші.

Але, якщо зважати на вимоги сьогодення, то потрібно і далі проводити аналіз та дослідження, впровадження інновацій на машинобудівних підприємствах.

Мета статті. Метою дослідження є аналіз сучасного стану машинобудівної галузі, його тенденцій та перспективи розвитку з метою підвищення конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку промисловості, зокрема машинобудування, характеризується незначними темпами впровадження інноваційних процесів та продуктів. Тому вирішення сучасних проблем для досягнення високих темпів економічного зростання вимагає знайти шляхи вдосконалення процесу управління на микро та макрорівнях.

Результати дослідження показників розвитку машинобудівної галузі України вказують про нестабільність та ринкові коливання в економіці України (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Фінансові результати діяльності підприємств машинобудівної галузі України в 2007-2012 рр.

Показники діяльності	Аналізований період, роки						Відсотків до попереднього періоду				
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, мін. грн.	5127,5	704,6	1921,1	7176	10085,3	13322,8	13,7	272,7	373,5	140,5	132,1
Частка збиткових підприємств до загальної кількості машинобудівних підприємств, %	30,8	36,1	39,3	37,6	33,4	33,0	117,2	108,9	95,7	88,8	98,8
Обсяг збитків, млн. грн.	2009,9	6707,4	6439,4	3633,8	2976,6	3193,0	333,7	96,0	56,4	81,9	107,3

Частка збиткових підприємств у загальній кількості економічно-активних машинобудівних підприємств протягом 2007–2009 рр. збільшується, але з 2010-2011 рр. вона має тенденцію до зниження. Результатом кризових змін у вітчизняній економіці стало зростання значення показника до 36,1% у 2008 р., що на 5,3% більше порівняно із значенням 2007 р. Обсяг збитків підприємств машинобудівної галузі в цей період зріс у 3

рази та становить 6707,4 млн. грн. за обсягу фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування у 704,6 млн. грн. У 2009 р. величина відповідного фінансового результату почала зростати, обсяг збитків та частка збиткових підприємств у загальній кількості машинобудівних підприємств продовжує зменшуватися, хоча у 2012 році порівняно до 2011р. відбулось його збільшення на 7,3%. Фінансовий результат у 2011 та 2012 роках хоч і показує позитивну тенденцію, але як бачимо, темп росту фінансового результату, порівняно до попередніх років, знизився, що вказує на зміну як внутрішніх так і зовнішніх факторів, які впливають на отримання прибутку підприємством. Також, таку динаміку результативності підприємств машинобудівної галузі можна пояснити низькою конкурентоспроможністю продукції машинобудування, зокрема її високою ресурсо-, фондо- та енергоємністю, а відповідно і високою собівартістю [3, с. 114]. Проте очевидним є те, що негативний вплив на діяльність підприємств зовнішніх факторів не тільки не локалізується їх системами менеджменту, а й посилюється дією внутрішніх недоліків господарювання.

Упродовж останніх років основним джерелом фінансування інноваційної діяльності залишаються власні кошти підприємств, про що свідчать дані табл. 2 [4]. Як бачимо, загальна сума витрат на фінансування технологічних інновацій постійно зростає. У 2009 р. порівняно з 2008 р. та попередніми роками значно зменшились обсяги фінансування за рахунок майже всіх відомих джерел. Значного збільшення обсягу інвестицій спостерігалось у 2011 р. З таблиці можна побачити, що у 2012 році відбулось зниження фінансування у промисловість, зокрема, машинобудуванні на 2853,3 млн.грн., тобто відбулось зниження фінансування за рахунок власних коштів та інших джерел, і це свідчить про зниження чистого оборотного капіталу нижче оптимальної його величини або нераціональне управління результатами діяльності. Позитивним, що відбулось у 2012 році щодо фінансування, так це фінансова підтримка з боку держави та іноземних інвесторів, хоч і незначна.

Таблиця 2

Обсяг і структура фінансування інноваційної діяльності машинобудівної галузі за джерелами (млн. грн.)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Відхилення 2008/2007	Відхилення 2009/2008	Відхилення 2010/2009	Відхилення 2011/2010	Відхилення 2012/2011
Промисловість України, у т. ч. за рахунок:	10850,9	11994,2	7949,9	8045,5	14333,9	11480,6	+1143,3	-4044,3	+95,6	+6288,4	-2853,3
- власних коштів	7999,6	7264,0	5169,4	4775,2	7585,6	7335,9	-735,6	-2094,6	-394,2	+2810,4	-249,7
- державного бюджету	144,8	336,9	127,0	87,0	149,2	224,3	+192,1	-209,9	-40	+62,2	+75,1
- коштів іноземних інвесторів	321,8	115,4	1512,9	2411,4	56,9	994,8	-206,4	+1397,5	+898,5	-2354,5	+937,9
- інших джерел	2384,7	4277,9	1140,6	771,9	6542,2	2925,6	+1893,2	-3137,3	-368,7	+5770,3	-3616,6

Проаналізувавши структуру всього об'єму інноваційного інвестування були виявлені суттєві недоліки в інвестиційному забезпеченні інноваційної діяльності в промисловості. Найбільший з них це мала участь держави у фінансуванні інноваційної діяльності. Частка коштів іноземних інвесторів у фінансуванні інновацій також має не вели-

кі резерви.

Необхідно відмітити, що відсутність зацікавленості та прагнення до інновацій зі сторони машинобудівних підприємств пояснюється в значній мірі відсутністю необхідних як фінансових ресурсів так і механізмів інноваційної мотивації. Власні кошти підприємств вкрай обмежені, бюджетні капіталовкладення у виробництво залишаються на низькому рівні, інвестиційні можливості національних банків дуже незначні.

Один із негативних моментів розвитку машинобудівного підприємства є низький рівень його інноваційної активності, їх низька інвестиційна привабливість. Кількість інновацій на підприємствах машинобудівної галузі у порівнянні з розвиненими країнами залишається занадто низьким, частка підприємств, які впроваджують інновації впродовж останніх трьох років, ледве перевищує 20% (табл. 3) [5].

Таблиця 3

Частка машинобудівних підприємств, що впроваджували інновації
впродовж останніх трьох років

Тип інновації	2008-2010 рр.	2010-2012 рр.	Відхилення
інноваційна продукція	20,9	22,0	+1,1
інноваційні процеси	16,9	17,0	+0,1
організаційні інновації	7,8	5,9	-1,9
маркетингові інновації	7,1	4,9	-2,2

З табл. 3 можна побачити, що частка машинобудівних підприємств, що впроваджували інноваційну продукцію та інноваційні процеси впродовж останніх трьох років збільшилась, що є позитивним явищем. Як бачимо, організаційні та маркетингові інновації порівняно з попереднім періодом знизилась, що свідчить про те, що підприємствам потрібно вдосконалювати не лише кінцевий продукт діяльності, але і впроваджувати інновації на перших етапах роботи, від якої залежить його майбутнє та успіх.

Ще однією з причин недостатньої інноваційної активності машинобудівних підприємств є також слабка законодавча підтримка інноваційної діяльності.

Виходячи з оцінки інноваційно-активних машинобудівних підприємств (табл. 4) [6] можна зробити висновок, що у 2007р. та 2011-2012 рр. їх кількість значно вища ніж у роки 2008-2010 і це свідчить про економічні коливання, кризи, а також це пов'язано з розформуванням більшої кількості технологічно активних підприємств. Взагалі починаючи з 2009 року аналізуючи показники пішли у гору, і це вказує на те, що машинобудівні підприємства прагнуть розвиватися, бути конкурентоспроможним у своїй галузі. Проте, підприємствам потрібно пам'ятати про своєчасність реалізації інноваційних програм, проектів та можливостей.

Важливим в оцінці рівня інноваційного розвитку машинобудівних підприємств також стає аналіз обсягів реалізації інноваційної продукції (рис.) [7].

З рис. можна зробити висновки, що обсяг реалізованої продукції промислових підприємств за період 2007-01-10.2013 роки зростає значними темпами. А ось обсяг реалізованої продукції машинобудівних підприємств показує малі темпи до зростання. При чому характеризується не одним темпом росту чи спаду, а коливаннями. Найбільший обсяг реалізованої продукції припадає на 2011 рік, а 2009 рік – є найгіршим. Починаючи з 2010 року в машинобудуванні можна побачити позитивну тенденцію щодо поступово нарощення обсягів реалізованої продукції. У 2013 році темп знизився, якщо

так буде і далі продовжуватись реалізація продукції машинобудівної галузі, то ми побачимо спад виробництва. Зниження попиту на продукцію машинобудівного комплексу свідчать про такі негативні показники за останній час.

Таблиця 4

Частка інноваційно-активних машинобудівних підприємств в машинобудівній галузі промисловості 2007-2012 рр.

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість інновац.-активних промислових підприємств	1472	1397	1411	1462	1679	1758
Частка у загальній кількості підприємств	14,2	13,0	12,8	13,8	16,2	17,4
Кількість інновац.-активних машинобудівних підприємств	421	400	406	417	443	426
Частка інновац.-активних підприємств в загальній кількості машинобудівних	23,3	21,2	21,1	22,2	24,5	24,7
Частка інновац.-активних машинобудівних підприємств в структурі промислових підприємств	1,64	1,63	1,65	1,61	1,52	1,42

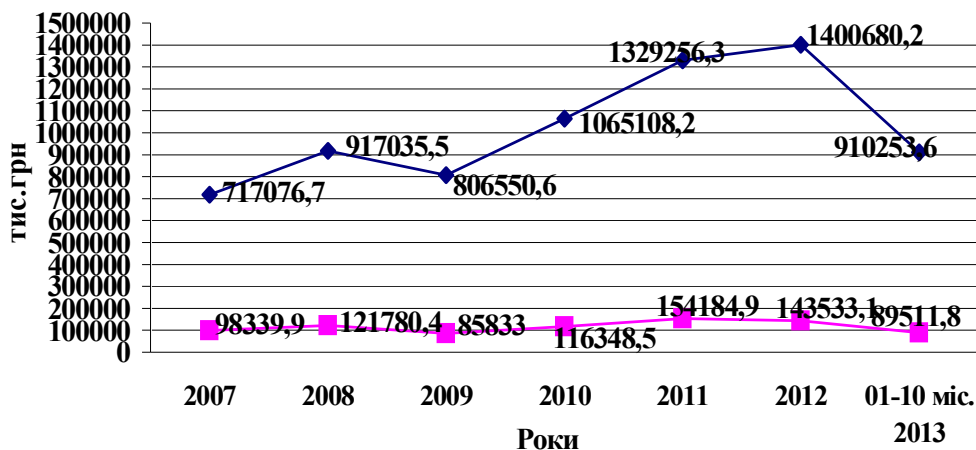

Рисунок – Динаміка обсягів реалізованої промислової продукції в Україні:
—◆— – Обсяг реалізації промислової продукції України; —■— – Обсяг реалізованої продукції машинобудівних підприємств України

На підставі проведеного аналізу машинобудівної галузі України за 2007- 1 півріччя 2013 рр. можна зробити відокремлену характеристику інноваційного розвитку за показниками відображеним в таблиці 5.

Таблиця 5

Інноваційний розвиток машинобудівних підприємств України

Сучасний стан	Тенденції розвитку	Перспективи розвитку
- не розвинена інфраструктура внутрішнього ринку; - замала підтримка держави, хоч і відбулось за останній час зростання цього показника;	З 2007-2008 рр. спостерігається зростання виробництва та впровадження інновацій	Впровадження внутрішньогосподарських та макроекономічних механізмів: - зростання показників ефективності; - впровадження інновацій;

Продовження таблиці 5

<p>- фінансові результати від діяльності занижкі для сьогодення; - низький рівень конкурентоспроможної продукції; - брак власних коштів на впровадження інновацій;</p>		<p>- розвиток матеріально-технічної бази; - зростання конкурентних переваг; - інвестиційна привабливість та інше.</p>
<p>- зосередження на впровадженні тільки інноваційної продукції та процесів; - слабка законодавча підтримка; - зниження попиту на вітчизняну продукцію; - замала кількість інноваційно-активних машинобудівних підприємств</p>	<p>У 2009 році спостерігається зниження по всім показникам, що вказує на кризові явища в економіці. З 2010 - 1 півріччя 2013 рр. відбуваються коливання, з можливістю спаду виробництва.</p>	

Висновки

Отже, проаналізувавши машинобудівну галузь були виявлені недоліки в цій сфері. На сьогоднішній день машинобудівні підприємства України мають слабкі позиції на ринку інновацій. Починаючи з 2009 року на інноваційну діяльність машинобудівних підприємств вплинула економічна криза, яка призвела до витіснення вітчизняних виробників з їх сегментів ринку, втрату конкурентоспроможності продукції, зменшення кількості інноваційно-активних машинобудівних підприємств, зниження фінансового результату від діяльності, не можливості вчасно оновлювати техніко-технологічну базу, зниженню інвестиційної привабливості. В останні роки хоч і можна побачити деякі зміни в інноваційній сфері, але цього не достатньо для досягнення максимальної віддачі від впровадження інновацій та поставлених цілей. Тому дуже важливо, щоб більш значну увагу почало приділяти держава за для поліпшення структури ресурсного потенціалу машинобудівних підприємств, на вигідних умовах співпрацювати з зарубіжними підприємствами, обмінюватися досвідом, робити розширення асортименту продукції із зосередженням на якість. Інноваційна перебудова машинобудівних підприємств повинна складатись з розвитку високотехнологічних напрямів, концентрації ресурсів які вже існують в конкурентоздатних галузях науково-технічного прогресу. Будь-яка підтримка та розвиток машинобудівних підприємств зближить їх до світових вимог та покращить технологічну структуру. Отже, впровадження інновацій є важливим дійством для виходу з економічної кризи та підвищення міжнародної конкурентоспроможності не тільки економіки, але і її галузей, в тому числі машинобудування.

Список використаних джерел:

1. Мельник О.Г. Фінансовий потенціал машинобудівного підприємства: сутність та індикатори оцінювання / О.Г. Мельник [Електронний ресурс] // Архів сайту. - (http://www.nbuu.gov.ua/Portal/natural/VNULP/Management/2007_606/08.pdf).
2. Фінансові результати діяльності підприємств за видами промислової діяльності / Статистичний щорічник України за 2012 рік [Електронний ресурс] // (<http://www.ukrstat.gov.ua>).
3. Романко О.П. Чинники формування конкурентоспроможності машинобудівного підприємства / О.П. Романенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3. – С. 113-125.

4. Фінансування інноваційної діяльності / Статистичний щорічник України за 2012 рік [Електронний ресурс] // (<http://www.ukrstat.gov.ua>).
5. Частка машинобудівних підприємств, що впроваджували інновації впродовж останніх трьох років / Статистичний збірник "Україна у цифрах 2012" [Електронний ресурс] // (<http://www.ukrstat.gov.ua>).
6. Частка інноваційно-активних підприємств за видами промислової діяльності / Статистичний збірник "Україна у цифрах 2012" [Електронний ресурс] // (<http://www.ukrstat.gov.ua>).
7. Обсяги реалізованої промислової продукції / Статистичний збірник "Україна у цифрах 2012" [Електронний ресурс] // (<http://www.ukrstat.gov.ua>).

Bibliography:

1. Melnik O.G. Potential financial engineering enterprise: the nature and evaluation indicators / O.G. Melnik [Electronic resource] // Archive site. – (http://www.nbu.gov.ua/Portal/natural/VNULP/Menegment/2007_606/08.pdf).
2. Financial results of enterprises by type of industrial activity / Statistical Yearbook of Ukraine for 2012 [Electronic resource] // (<http://www.ukrstat.gov.ua>).
3. Romanenko O.P. Formation factors engineering enterprise competitiveness / O.P. Romanenko // Aktualni problemy ekonomiky. – 2009. – № 3. – P. 113-125. (Ukr.)
4. Financing of innovation / Statistical Yearbook of Ukraine for 2012 [Electronic resource] // (<http://www.ukrstat.gov.ua>).
5. The share of machine-building enterprises that introduced innovations in the last three years / Statistical compilation "Ukraine at a Glance 2012" [Electronic resource] // (<http://www.ukrstat.gov.ua>).
6. The share of innovation active enterprises by industry / Statistical compilation "Ukraine at a Glance 2012" [Electronic resource] // (<http://www.ukrstat.gov.ua>).
7. Volume of industrial products / Statistical compilation "Ukraine at a Glance 2012" [electronic resource] // (<http://www.ukrstat.gov.ua>).

Рецензент: Т.Г. Логутова
д-р екон. наук, проф., ДВНЗ «ПДТУ»

Стаття надійшла 25.12.2013

УДК 65.014.1:334.716.4

© Гончар В.В.*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ НА РІЗНИХ СТАДІЯХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Виділено загальні закономірності використання концепції життєвого циклу. Доведено, що життєвий цикл підприємства і ефективна стратегія взаємопов'язані поняття. Удосконалено організаційний підхід до оцінки ефективності урахування стратегічних змін виробництва в діяльності металургійних підприємств.

Ключові слова: життєвий цикл, стратегія, стратегічні зміни, металургійні підприємства.

* канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь